

הנתונים בצנעא ובמצוקה

המשך מעמ' 23

הבנות. אבל לאחרונה הוא לא מסוגל לעשות זאת, וכרגע אין בעצם שום מקום לימוד פעיל".

הרב גראדי מוסיף ומסביר, כי בשל ההפסדים של החות"ים לאחרונה הם יותר 'מחפשים' כל אחד ואחד, כולל את היהודים: "הם הרבה יותר חשדנים מהרגיל, וגם בימי 'שגרה' הם חשדניים מאוד. בוודאי גם כלפי היהודים. דיברתי עם אחד מבני המשפחה שלי פעם אחת בלבד בשלוש השנים האחרונות. הבנתי שהוא הוכה בחוזקה ברחוב, סתם ללא סיבה. הוא שכב בבית חולים יומיים ללא הכרה, ולאחר מכן עוד הוחזק במעצר במשך שבוע. חקרו אותו. על מה, על כלום...

"הבעיה כיום בצנעא שגם היא, כמו חבלי ארץ אחרים בתימן, נפלה לידי החות"ים. כל זמן שעוד הייתה נתונה כפי שציינתי תחת השליטה של הנשיא צאלח, המצב איכשהו עוד היה בשליטה. עכשיו הבעיה הגדולה. כאמור, קרובי משפחתנו והיהודים כולם מנועים מדובר חופשי בטלפון. בהזדמנויות המעטות שהם עונים, הם ממעטים בשיחה. רוב הפעמים הם פשוט לא עונים, כדי לא להסתבך".

הידרדרות מהירה

שנות המלחמה הקשות בתימן שינו את מצבם של היהודים המקומיים באופן דרמטי. אם בעבר מרבית היהודים שנותרו במדינה, עשו זאת מרצונם החופשי - בשל סיבות דתיות, מנטליות ואחרות, כיום המצב שונה לחלוטין.

לאורך אלפי שנים יהודי תימן תרמו רבות לשיקום המדינה, והיו חלק נכבד מהחברה בה. אותם עשרות יהודים שנשארו כיום בתימן, נמנים עם שרידי הקהילה שבחרו להישאר בתימן מהסיבות שהשתנו באופן משמעותי כל כך בתקופה האחרונה. מאז רצח הנשיא עבדאללה צאלח, היהודים חיים בפחד מתמיד. יש כאלה שהחשש הגדול המלווה אותם, מונע מהם לחלוטין מלענות לשיחות טלפון מחוץ למדינה

החות"ים, לפי העדויות שבכל זאת מגיעות מתימן, נוהגים בפראות עצומה ובאכזריות גמורה - נגד היהודים והלא־יהודים. הם לא בוחלים ברציחות אכזריות, בשודים פראיים ובמעצרי

פתע ללא כל סיבה. לאחרונה המיליציה החות"ית רוצחת אפילו אנשים שעומדים לצדה, בטענה שהם מרגלים לטובת האיחוד הערבי. חברי המיליציה לא מהססים להאשים אנשים מקרבם באחריות לכל הפסד או כישלון. זאת לאחר ששורה של מנהיגים חות"ים חוסלו לאחרונה על ידי היריבים הסונים.

לדברי הרב גראדי, החות"ים חסמו לאחרונה את מקווה הטהרה שהיה בביתו שבתימן: "הם נכנסו בכוח וללא רשות לבית שלי, בו נמצא מקווה הטהרה ששימש את שארית הפליטה שבתימן, ומאז היהודים לא יכולים להשתמש במקווה. ממקום מושבי בארה"ב, ובכל מקרה, אין לי את הכוח והיכולת לגרש אותם. כשפניתי לשגריר התימני בארה"ב בעניין, הוא סיפר לי שהחות"ים לקחו גם את הבית שלו שבכירה צנעא".

סאגת ספר התורה

החות"ים לא מחמיצים הזדמנויות לרדוף את היהודים: זכור, לפני כשנתיים עלה ארצה הרב שלמה (סלימאן) דהרי, מרבני קהילת 'אלכרסעה' שלייד העיר ריידה. יחד עמו הגיעו 18 יהודים מבני משפחתו. משפחת דהרי הביאה עמה ספר תורה ומגילת אסתר עתיקים, שעברו במשפחתם במשך דורות. מיד עם הפרסום בישראל על הגעת ספר התורה העתיק מתימן, פתחו ארגוני החות"ים - כך לפי הדיווחים - בחקירה. במסגרתה אף עצרו שני יהודים, ושלושה עובדים בנמל התעופה בצנעא. בזמנו היו גורמים בתימן, שהמצב בה היה סביר יותר, שדרשו את שחרורם של היהודים ושל העובדים, בטענה כי האישומים נגדם 'מפוברקים'. הרב גראדי: "כל דבר עלול להצית אש. צריך לזכור כי גם פתיחתה של שגרירות ארצות הברית בירושלים וגם ביטול הסכם הגרעין עם איראן - בעלת בריתם של החות"ים, לא תורמים למצב הנפיץ. על אחת כמה וכמה כשמדובר בעיצומו של חודש הרמדאן.

"אזרחי תימן ובני המדינות הערביות מתנגדים למיליציה החות"ית - כי היא מיוסדת על שיטות חומיינאיות מאיראן. יהודי תימן שנותרו במדינה, למרות שהם אוהבים אותה, מבינים שאי אפשר כבר לחיות כך. למרבה הצער, נראה כי לקהילה היהודית בתימן אין עתיד. צריך רק לקוות ולהתפלל שהם ייצאו בשם בשלום, כמה שיותר מהר".

'הדרך החוצה חסומה'

וכשכך הם פני הדברים, השאלה שכמו עולה מאליה - היא מדוע יהודי תימן הנותרים לא ממהרים לעזוב את המדינה השסועה והמסוכנת, ולעזוב את אזור הסכנה בהקדם האפשרי ביותר. ובכן, מסתבר שהדרך חסומה בפניהם, ולמעשה

שלושה יהודים נעצרו. ספר התורה העתיק שהועלה מתימן ועורר את זעם השלטון

הם אסירים בתוך תימן. הרב פאיז גריידי: "היהודים לא יכולים לעזוב את המדינה. החתימו אותם על מסמך לכל ייצאו מהמדינה. נמל התעופה הקרוב ביותר בצנעא - ממילא סגור ומסוגר. אין להם בקרבת מקום שום שדה תעופה פתוח.

"בעיר עדן יש אומנם שדה תעופה, אבל יש גם נקודות שמירה רבות על הדרך. החות"ים שולטים שם, והם לא יאפשרו ליהודים שיבקשו להגיע לשם, לממש את רצונם. בכלל, כדי לסייע בשמירה על שלומם והגנתם של היהודים בתימן, צריך להיזהר ולדבר כמה שפחות על עניינים רגישים. כך, לדוגמה, הפרסום על ספר התורה שעשה את דרכו מתימן לארץ ישראל, לא הועיל כלשון המעטה. לפני כעשרים שנה חוקקו חוק בתימן שאסור להוציא ספרים עתיקים מהמדינה. לתימנים אין סנטימנטים לספרים יהודיים, אבל הם רואים בהם רכוש של המדינה. בקיצור, צריך להיזהר מאוד ולהקפיד על ערנות".

בפעם האחרונה שאשתך דיברה עם אחותה לפני שלושה שבועות, מה בדיוק היא שמעה ממנה? "אשתי שאלה את האחות, 'מה שלומכם? הכל בסדר?', והיא נענתה בתשובה מתחמקת ומהירה: 'כן, כן, כן', כשברי לנו שהתשובה היא לא.... אנחנו דואגים להם מאוד ומייחלים לשלומם ולביטחונם".

"המצב של כולם בתימן מסוכן, ובכלל זה היהודים"

פרופ' אייל זיסר מנתח ל"ידד השבוע' את נבכי המלחמה הסוערת בתימן, שמבתרת את המדינה המדממת, מחזקת את הסכנה וחוסר הוודאות, ומעמידה בסכנה את הקהילה היהודית הקטנה

בני הקהילה היהודית שנותרו בתימן נקלעו למלחמה של ממש, כפי שמרחיב ומסביר לנו המזרחן פרופ' אייל זיסר, סגן רקטור אוניברסיטת תל-אביב: "מתחוללת כיום מלחמת אזרחים עזה בתימן, שביתרה את המדינה לכמה חלקים. בצפון שולטים החות"ים - הנמנים עם בני העדה השיעית, ונתמכים על ידי איראן. החלק הדרומי נשלט על ידי סונים שנתמכים על ידי סעודיה. ברקע יש גם נוכחות של דאע"ש, בעיקר בחלקים הדרומיים של המדינה".

האם לנוכח הלחימה המתמשכת והמצב החדש, המצב של היהודים בתימן מסוכן יותר כיום?

"בהחלט. מצבם של כולם מסוכן יותר, ובכלל זה של היהודים".

יש כוחות מערביים ו/או זרים שמתערבים בלחימה הקשה ומנסים להושיט עזרה ליהודים או לאזרחי תימן בכלל?

"אף אחד לא נכנס לשם. תימן כיום היא אזור מסוכן מאוד. אחת הבעיות במדינה, היא שלמעשה אף גורם לא באמת שולט. בשונה מסוריה, שלמרות הסיעות הרבות שמרכיבות אותה כיום, יש סיעה מרכזית שלטת - אף ביתר שאת בתקופה האחרונה, בתימן שוררת בוקה ומבולקה, ואין שום גורם משמעותי אחד שניתן להתנהל מולו".

ומה עם היהודים? על ידי מי הם בעיקר נשלטים?

"היהודים, שנמצאים רובם ככולם בצנעא, נשלטים על ידי החות"ים, שלכאורה יותר בעייתיים ומסוכנים, אם כי הם לא נותנים דגש דווקא ליהודים. לכולם מסוכן בתימן. אם יש סיכון מיוחד דווקא ליהודים, הוא מגיע מכיוון דאע"ש".

תורה במסירות נפש. נער יהודי תימני בשיעור תורה עם מורו בבית ספר עברי בעיר ריידא שבצפון-מערב תימן